

Uitstroom Praktijkonderwijs vergeleken over de jaren 2001-2002 met 2004-2005

Dr.ir. Quinta Kools
Hans Mariën

Tilburg, september 2006

IVA

Uitgever: IVA
Warandelaan 2, Postbus 90153, 5000 LE Tilburg
Telefoonnummer: 013-4668466, telefax: 013-4668477
Website: www.iva.nl

© 2006 IVA

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of worden openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het IVA.

Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning bij artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Samenvatting 1

1. Monitoring van uitstroom 3

1.1. Waarom monitoring? 3

1.2. Landelijke monitoring van uitstroom 4

1.3. Leeswijzer 5

2. Tabellen met uitstroomgegevens 7

2.1. Verschillende monitors 7

2.2. Uitstroomgegevens vergeleken 8

3. Bevindingen 23

3.1. Conclusies uit de cijfers 23

3.2. Hoe nu verder met de monitoring 25

Samenvatting

Sinds de eerste landelijke monitoring van de uitstroom van leerlingen uit het praktijkonderwijs van 2001-2002 is er geen landelijk vervolg gekomen op deze cijfers. Tijdens het Algemeen Overleg van 19 april 2006 hebben kamerleden opgemerkt dat er weinig bekend was van leerlingen praktijkonderwijs nadat zij de school hadden verlaten. De minister heeft toegezegd dat zij de Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs (LWP) zou vragen hierin te voorzien. De Vereniging LWP heeft IVA beleidsonderzoek en advies gevraagd een update samen te stellen uit beschikbare monitorgegevens van verschillende herkomst. In het hier voorliggende rapport worden de uitstroomcijfers van 2001-2002 vergeleken met een drietal andere bronnen, te weten:

- 1) de 'webbased' landelijke uitstroommonitor die door 39 scholen is ingevuld voor het schooljaar 2004-2005
- 2) de uitstroommonitor van Rotterdam die door tien scholen is ingevuld voor het schooljaar 2003-2004
- 3) uitstroomgegevens uit Amsterdam van tien scholen van het schooljaar 2004-2005

Hoewel deze gegevens niet landelijk representatief zijn te noemen, geven ze wel een indruk van ontwikkelingen in de uitstroom.

De belangrijkste bevindingen uit de samengestelde uitstroomgegevens zijn:

Meer uitstroom naar het ROC en minder uitstroom naar arbeid

Uit de cijfers blijkt dat het percentage leerlingen dat uitstroomt naar het ROC is gestegen en het percentage leerlingen dat uitstroomt naar arbeid is gedaald. Uitstroom naar het ROC biedt in principe de mogelijkheid om een opleiding met arbeidsmarktkwalificatie te volgen, hetgeen een meerwaarde kan hebben, juist voor deze leerlingen. Bovendien zouden ook de leerlingen en hun ouders veel waarde hechten aan de doorstroom naar het ROC. Het is echter wel zo dat leerlingen uit het Praktijkonderwijs veel structuur en persoonlijke begeleiding nodig hebben. Praktijkscholen blijken in toenemende mate afspraken te maken met ROC's over de opvang en begeleiding van doorstromende leerlingen om deze zorg te waarborgen. Deze voorzorgen maken de kans op het succesvol volgen van een opleiding op het ROC groter.

Binnen arbeid meer gesubsidieerde arbeid

Binnen de groep leerlingen die arbeid verricht is een verschuiving waar te nemen. Vergeleken met 2001-2002 zijn er meer leerlingen die met één of andere subsidievorm aan het werk zijn. Een verklaring hiervoor kan zijn dat werkgevers beter de weg weten bij het aanvragen van subsidie, bijvoorbeeld doordat scholen de werkgevers hierop attent maken en er bij de arbeidsbemiddeling op wijzen dat er verschillende typen van subsidiëring voor deze leerlingen mogelijk zijn. Het kan echter ook zijn dat de leerlingen die nu uitstromen vaker in aanmerking komen voor subsidie vanwege persoonlijke kenmerken. Deze verklaring is niet te toetsen omdat er geen verdere gegevens over de leerlingen bekend zijn.

Samenhang tussen specialisatie en latere beroep of opleiding

Er is een grote mate van samenhang tussen de specialisatie die leerlingen op school (in het curriculum) of tijdens stage hebben gevolgd en de beroepssector waar ze aan het werk gaan of de studierichting waarin ze verder gaan leren.

Veel tijdelijke contracten

In de analyse van het type dienstverband is het opvallend dat de meerderheid van de leerlingen een tijdelijk dienstverband heeft. Deze ontwikkeling is enigszins zorgelijk voor oud-leerlingen van het praktijkonderwijs. Het gaat immers om leerlingen die veel begeleiding nodig hebben en vaak ook hulp nodig hebben bij het verkrijgen van een baan. Scholen kunnen dit gegeven op twee manieren meenemen in hun beleid ten aanzien van de (na)zorg voor de leerlingen. Ten eerste kunnen ze ervoor zorgen dat de leerlingen in het arbeidstoeleidingstraject competenties aanleren die hen helpen een baan te vinden. Het gaat dan om algemene competenties (op tijd komen, er verzorgd uitzien, beleefd zijn) die van belang zijn bij solliciteren. Ten tweede kunnen scholen ervoor zorgen dat er goede contacten bestaan met maatschappelijke instanties die als taak hebben deze jongeren op de arbeidsmarkt te begeleiden (Jobcoach, MEE, et cetera). Door het inrichten van een netwerk van betrokken instanties rondom de oud-leerlingen ontstaat een vangnet in het verlengde van de schoolse zorg, waar de jongeren op terug kunnen vallen.

Hoofdstuk 1

Monitoring van uitstroom

1.1. Waarom monitoring?

Cijfers spelen een belangrijke rol in allerlei beleids- en managementprocessen. Met cijfers kunnen resultaten zichtbaar worden gemaakt en op basis daarvan kunnen plannen worden bijgesteld.

Ook voor het onderwijs zijn cijfers van belang. Het ministerie van OCW publiceert jaarlijks de 'kerncijfers' over het onderwijs. Leerlingenaantallen per schooltype, instroom, doorstroom, uitstroom, kortom heel veel gegevens zijn hierin terug te vinden.

Ook binnen onderwijstypen is behoefte aan cijfermateriaal. Het Praktijkonderwijs vormt daarop geen uitzondering. De Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs (LWP) heeft behoefte aan monitoring van de uitstroom van leerlingen. Deze monitoring van uitstroomcijfers dient meerdere doeleinden:

- *Inzicht in veranderingen in uitstroom.* Door de gegevens jaarlijks te monitoren worden eventuele veranderingen in de uitstroom zichtbaar en kan gezocht worden naar verklaringen.
- *Discussie over waargenomen ontwikkelingen.* Zijn veranderingen in uitstroombestemming wenselijk of juist niet-wenselijk voor de leerlingen van het Praktijkonderwijs? Welke visie hebben scholen op de bestemming waar leerlingen terechtkomen? Een discussie over waargenomen ontwikkelingen kan van belang zijn op alle niveaus, van ministerie tot individuele praktijkschool.
- *Inzicht op landelijk, regionaal en schoolniveau.* De uitstroommonitor levert gegevens op landelijk, regionaal en schoolniveau. Het bespreken van de uitkomsten en het zoeken naar verklaringen voor opmerkelijke cijfers kan zowel op landelijke schaal gebeuren, binnen studiedagen vanuit het LWP, als ook op regionaal of individueel niveau. Scholen kunnen hun eigen uitstroomgegevens vergelijken met die van anderen en zich daar vragen over stellen, bijvoorbeeld 'hoe komt het dat onze school relatief veel leerlingen naar sociale werkvoorziening verwijst? Heeft dat met onze visie te maken op dit type leerlingen? Welke trends zien we in onze cijfers, moeten we ons traject van arbeidstoeleiding en arbeidsintegratie bijstellen?'

- *Verantwoording naar externe partijen* zoals ministerie van OCW en Inspectie van het Onderwijs. In het AO van 19 april 2006 hebben kamerleden opgemerkt dat er weinig bekend is van leerlingen praktijkonderwijs nadat zij het onderwijs hebben verlaten. De minister heeft toegezegd het LWP te vragen hierover gegevens te leveren. Landelijke uitstroomgegevens bieden de mogelijkheid te bekijken of het Praktijkonderwijs slaagt in haar opdracht jongeren toe te leiden naar een plaats op de arbeidsmarkt en naar zelfstandigheid.
- *Verantwoording aan ouders*. Uitstroomcijfers worden door praktijkscholen ook gebruikt in het informatiemateriaal voor ouders. Deze informatie kan ouders en leerlingen helpen bij hun schoolkeuze: kiezen zij voor een school met hoge uitstroom naar de Sociale Werkvoorziening of is een school met veel uitstroom naar het ROC voor hun kind een aantrekkelijker optie?

1.2. Landelijke monitoring van uitstroom

In 2003 heeft de Vereniging Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs (LWP) aan IVA beleidsonderzoek en advies gevraagd een monitor op te stellen waarmee de situatie van uitgestroomde leerlingen in kaart kan worden gebracht. De vraag van de Vereniging LWP aan het IVA was tweeledig: (1) ontwikkel een instrument om de uitstroom te monitoren en (2) voer een eerste landelijke meting uit. De ontwikkelde uitstroommonitor is aan alle scholen voor Praktijkonderwijs gestuurd met het verzoek om de uitstroomgegevens van alle leerlingen van de situatie *een half jaar na schoolverlaten* in te vullen. Tevens is gevraagd suggesties te doen om de monitor te verbeteren. Hoewel de gegevensverzameling plaatsvond in 2003, hadden de ingevulde cijfers betrekking op de uitstroom van het schooljaar 2001-2002.

Ervaringen met de uitstroommonitor 2001-2002

De monitor is door 90 van de destijds 179 scholen ingevuld, een responspercentage van 50 procent. De suggesties voor verbetering zijn ter harte genomen en verwerkt in het instrument. Het aldus verbeterde instrument is overgedragen aan de Vereniging LWP en door hen in gebruik genomen. De Vereniging LWP heeft het instrument web-based laten maken, waardoor het invoeren (onder andere doorverwijzingen in de vragenlijst) en de verwerking van de gegevens makkelijker wordt. Vervolgens heeft de Vereniging LWP de Praktijkscholen opgeroepen de webbased versie in te vullen. Deze oproepen hadden tot resultaat dat 39 scholen gegevens hebben ingevuld voor het schooljaar 2004-2005. Dit is een teleurstellend laag aantal, zeker als in aanmerking wordt genomen dat geprobeerd is het de scholen makkelijker te maken met het webbased instrument¹.

Regionale Monitoring

Parallel aan het landelijke monitoringstraject is er in Rotterdam een eigen monitor ontwikkeld door het Samenwerkingsverband Koers-vo, een samenwerkingsverband van scholen in de omgeving van Rotterdam, waaronder tien afdelingen/scholen voor Praktijkonderwijs ressorteren.

1. Uit de evaluatie van de Uitstroommonitor VSO is overigens gebleken dat slechts een klein deel van de VSO-scholen voorkeur heeft voor digitaal invullen. Het webbased zijn van de monitor hoeft dus niet bevorderend te zijn voor de respons.

Koers-VO heeft in 2002-2003 en in 2003-2004 een meting uitgevoerd en beschreven. Ook het samenwerkingsverband in Amsterdam heeft in deze periode gegevens over uitstroom verzameld, van zeven praktijkscholen uit de regio Amsterdam. Deze gegevens zijn echter minder uitgebreid dan die van Rotterdam.

Inzicht in uitstroom

Zoals blijkt uit het bovenstaande is er sinds de meting van schooljaar 2001-2002 geen landelijk overzicht van de uitstroom uit het Praktijkonderwijs meer verschenen. Omdat er wel behoefte is aan inzicht in de uitstroom van de afgelopen jaren, heeft de Vereniging LWP het IVA verzocht een rapportage te maken van de her en der beschikbare gegevens (van de webbased landelijke versie, van Rotterdam en van Amsterdam). NB het is onduidelijk of bij alle monitors dezelfde definitie van 'uitstroombestemming' gehanteerd is. In Amsterdam en Rotterdam is de scholen gevraagd te rapporteren over 'de uitstroombestemming op het moment van uitstroom'. In de monitor 2001-2002 is gevraagd naar de bestemming van de leerling *een half jaar na uitstroom*. Van de webbased monitor is niet duidelijk welke definitie gehanteerd is. Er komt geen introductietekst op het scherm waaruit is op te maken welk uitstroombestemming de invuller moet hanteren. Het is derhalve mogelijk dat de invullers van de webbased monitor verschillende uitstroombestemmingen hebben gehanteerd. Het is helaas niet mogelijk de gegevens hierop te controleren. We behandelen de gegevens daarom alsof ze met een gelijke definitie zijn ingevuld.

In het hier voorliggende rapport worden deze gegevens naast elkaar gepresenteerd en vergeleken met de uitstroomcijfers van 2001-2002. De gepresenteerde cijfers geven dan wel geen landelijk beeld, maar geven wel een indruk van (veranderingen in) uitstroom in de afgelopen jaren.

1.3. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 presenteren we de gegevens uit de verschillende bronnen naast elkaar in de vorm van tabellen. Over elke tabel wordt in de tekst een korte toelichting gegeven. In hoofdstuk 3 vatten we de voornaamste bevindingen samen.

Hoofdstuk 2

Tabellen met uitstroomgegevens

2.1. Verschillende monitors

In dit hoofdstuk worden de gegevens van de diverse monitors naast elkaar gezet.

- In de eerste kolom van de tabellen staan de gegevens uit de landelijke monitor uit 2001-2002. Aan deze monitor hebben destijds 90 scholen meegedaan. Deze scholen hebben gegevens geleverd over in totaal 1945 leerlingen.
- In de tweede kolom staan de gegevens van de Rotterdamse monitor uit schooljaar 2003-2004. Deze monitor is afgenomen bij tien praktijkscholen uit (de omgeving) Rotterdam. Uit de Rotterdamse monitor zijn alleen de gegevens meegenomen van de 343 leerlingen die 'einduitstromer' zijn. De gegevens van tussentijdse uitstromers zijn buiten beschouwing gelaten².
- In de derde kolom staan gegevens van de 'landelijke' monitor uit 2004-2005. Deze is ingevuld door 39 scholen die in totaal over 906 leerlingen gegevens hebben aangeleverd.
- Alleen in tabel 8 staan in de vierde kolom gegevens uit de Amsterdamse monitor. Deze gegevens zijn afkomstig van negen praktijkscholen in/om Amsterdam en betreft 224 leerlingen. De andere onderdelen in deze rapportage worden in Amsterdam niet gemonitord.

De landelijke monitor die in 2001-2002 is gebruikt voor de meting van de uitstroom is na de meting bijgesteld: er zijn vragen bijgekomen en sommige vragen zijn veranderd. Hierdoor is een één op één vergelijking tussen de webbased versie met gegevens van 2004-2005 met cijfers uit 2001-2002 niet goed mogelijk. Ook Rotterdam heeft een eigen monitor gebruikt, waarvan de vragen niet geheel overeenkomen met de landelijke. In deze rapportage is gepoogd de Rotterdamse cijfers zo veel mogelijk vergelijkbaar te laten zijn, soms door een extra berekening toe te passen. De Amsterdamse monitoring van de uitstroom is summier en bevat alleen gegevens over het type plaatsing van de oudleerling (ROC, arbeidsovereenkomst, sociale werkplaats, maatwerk).

2. In de Rotterdamse monitor worden leerlingen die jonger zijn dan 16 jaar op het moment van uitstromen als 'tussentijdse uitstromer' betiteld. Leerlingen die ouder zijn dan 16 jaar zijn einduitstromer. Deze definitie is discutabel, omdat de leeftijd niet per se een indicator is of een leerling de opleiding heeft afgerond of niet. Omdat het praktijkonderwijs niet werkt met diploma's, is het echter moeilijk om een sluitende definitie van een einduitstromer te geven.

Behalve dat de hier gepresenteerde cijfers van verschillende herkomst zijn, is het de vraag hoe representatief deze cijfers zijn. Aan de webbased versie van de monitor van 2004-2005 hebben 39 scholen meegedaan, hetgeen overeenkomt met een respons van 23%. Zoals in tabel 1 is te zien zijn deze 39 scholen niet helemaal evenredig verdeeld over Nederland: er is een relatief hoge respons uit Gelderland, Zeeland en Limburg. De ondervertegenwoordiging in Noord- en Zuid-Holland wordt in deze rapportage gecompenseerd door de extra gegevens van Amsterdam en Rotterdam (elk tien scholen).

Tabel 1. Landelijke verdeling van praktijkscholen naar provincie versus aan de webbased monitor deelnemende scholen naar provincie

	TOTAAL ALLE SCHOLEN		BESTAND 39 SCHOLEN in webbased monitor 2004-2005	
	N	%	N	%
Groningen	11	6	1	3
Friesland	8	5	1	3
Drenthe	6	3	1	3
Overijssel	15	9	2	5
Flevoland	4	2	0	0
Gelderland	24	14	9	23
Utrecht	12	7	1	3
Noord-Holland	25	14	3	8
Zuid-Holland	36	21	4	10
Zeeland	6	3	5	13
Noord-Brabant	18	10	5	13
Limburg	8	5	7	18
Totaal	173	100	39	100

Zoals uit bovenstaande beschrijving blijkt, zijn de in dit rapport gepresenteerde cijfers afkomstig van verschillende bronnen en verschillende jaren. De samengevoegde cijfers geven een redelijk betrouwbare indruk van de uitstroombestemmingen van leerlingen uit het praktijkonderwijs. Voor een echt betrouwbare indruk van uitstroomgegevens verdient het uitvoeren van één landelijke meting met hoge respons uiteraard de voorkeur.

2.2. Uitstroomgegevens vergeleken

2.2.1 Achtergrondkenmerken van uitgestroomde leerlingen

Van de uitgestroomde leerlingen is 60 procent jongens en 40 procent meisjes. Dit percentage is niet veranderd ten opzichte van 2001-2002 en ook in Rotterdam zien we deze verdeling terug (tabel 2).

Tabel 2 Geslacht van de uitgestroomde leerlingen in percentages

	2001-2002 (n=1928)	Rotterdam 2003-2004 (n=439)	Webbased 2004-2005 (n=906)	Amsterdam
Jongen	62	60	61	Geen gegevens bekend
Meisje	38	40	39	
Totaal	100	100	100	

De gemiddelde leeftijd waarop leerlingen uitstromen is niet veranderd in de afgelopen jaren en is 17,6 jaar (tabel 3). In Rotterdam is geen gemiddelde leeftijd bekend, daar heeft men gevraagd of leerlingen op het moment van uitstromen ouder of jonger waren dan 16 jaar. Leerlingen die op het moment van uitstroom jonger zijn dan 16 jaar worden in Rotterdam gerekend tot 'tussentijdse uitstroom' en leerlingen die ouder zijn dan 16 bij 'einduitstroom'. Van de Rotterdamse leerlingen is 22 procent jonger dan 16 jaar (zij stromen vooral uit naar andere scholen, zie tabel 8a), en 78 procent is ouder dan 16 jaar.

Tabel 3 Gemiddelde leeftijd van de uitgestroomde leerlingen

	2001-2002 (n=1909)	Rotterdam 2003-2004 (n=439)	Webbased 2004-2005 (n=895)	Amsterdam
Gemiddelde leeftijd	17,6	niet te berekenen uit Rotterdamse cijfers	17,6	Geen gegevens bekend

Het percentage leerlingen dat deelnam aan een ESF-traject is in het schooljaar 2004-2005 iets hoger dan in 2001-2002 (tabel 4). Deelnemers aan een ESF-traject stromen vaker uit naar arbeid (regulier, met subsidie of bij sociale werkvoorziening) dan leerlingen die geen ESF-deelnemer zijn. Van de ESF-deelnemers is 41 procent uitgestroomd naar arbeid en van de niet-ESF-deelnemers 33 procent.

Tabel 4 Percentage leerlingen dat officieel is/was opgegeven als ESF deelnemer

	2001-2002 (n=1857)	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=902)	Amsterdam
Ja	14	Geen gegevens bekend	20	Geen gegevens bekend
Nee	86		79	
Onbekend			1	
Totaal	100		100	

2.2.2 Specialisatie in opleiding of stage

Leerlingen in het praktijkonderwijs kunnen zich op school of in de stage specialiseren in een bepaalde richting. In de meting van 2001-2002 heeft 39 procent zich op school gespecialiseerd, in de meting van 2004-2005 is dat percentage toegenomen tot 51 procent (tabel 5a).

Tabel 5a Percentage leerlingen dat zich op school (in het curriculum) gespecialiseerd heeft in een bepaalde richting

	2001-2002 (n=1930)	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=891)	Amsterdam
Ja	39	Geen gegevens bekend	51	Geen gegevens bekend
Nee	61		49	
Totaal	100		100	

De richting waarin leerlingen zich specialiseren is ook nagevraagd (tabel 5b). In de meting 2001-2002 waren de belangrijkste specialisatie-richtingen horeca, groenvoorziening en detailhandel. In 2004-2005 is dit lichtelijk veranderd. De meest genoemde richtingen zijn detailhandel, zorg, horeca, groothandel/magazijn/logistiek. Er is een verschuiving zichtbaar ten opzichte van 2001-2002, vooral specialisatie in de detailhandel, groothandel/magazijn/logistiek en zorg lijken toegenomen. Het is niet helemaal met zekerheid te zeggen of er een werkelijke verschuiving heeft plaatsgevonden, omdat er in de meting van 2001-2002 veel gebruik is gemaakt van de antwoordcategorie 'anders' en deze categorie ook leerlingen bevatte die eigenlijk in een andere richting gescoord hadden kunnen worden.

Tabel 5b Richting van specialisatie op school in percentages

	2001-2002 (n=749)	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=469)	Amsterdam
Detailhandel	10	Deze vraag is niet gesteld in de Rotterdamse monitor	18	Geen gegevens bekend
Groothandel/magazijn/logistiek	5		11	
Bouw	7		7	
Houtbewerken	6		2	
Schoonmaak	6		6	
(mig-mag) lassen	4		6	
Schilderen	2		2	
Horeca	15		12	
Groenvoorziening	11		9	
Vervoer	1		3	
Electro	-		2	
Metaal	7		7	
Zorg	6		14	
Uiterlijke verzorging	1		-	
Anders	18*		3	
Totaal	100%		100%	

* een groot aantal antwoorden dat bij 'anders' is gegeven blijkt bij nadere analyse toch in een van de overige categorieën thuis te horen. Er is voor gekozen om deze antwoorden niet achteraf te corrigeren, maar te laten staan zoals de invuller van de enquête ze heeft ingevuld.

In de meting van 2004-2005 is de vraag naar specialisatie uitgebreid door niet alleen naar specialisatie op school (in het curriculum) te vragen, maar ook naar specialisatie door het volgen van stages. In de vorige meting was namelijk door diverse respondenten opgemerkt dat stages een belangrijke plaats innemen in het specialiseren in een bepaalde richting. In tabel 6a en 6b wordt aangegeven hoeveel leerlingen zich in stage hebben gespecialiseerd en in welke richting.

*Tabel 6a Percentage leerlingen dat zich **tijdens de stage** gespecialiseerd heeft in een bepaalde richting*

	2001-2002 (n=1930)	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=889)	Amsterdam
Ja	Deze vraag is niet gesteld in de monitor 2001-2002	Deze vraag is niet gesteld in de Rotterdamse monitor	58	Geen gegevens bekend
Nee			41	
Onbekend				
Totaal			100	

De richtingen waarin leerlingen zich specialiseren tijdens de stage zijn sterk vergelijkbaar met de richtingen die binnen het curriculum van de school genoemd zijn (tabel 5b). De meest genoemde richtingen zijn detailhandel, zorg, horeca, groothandel/magazijn/logistiek.

*Tabel 6b Richting van specialisatie **tijdens de stage** in percentages*

	2001-2002	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=543)	Amsterdam
Detailhandel	Deze vraag is niet gesteld in de monitor 2001-2002	Deze vraag is niet gesteld in de Rotterdamse monitor	22	Geen gegevens bekend
Groothandel/magazijn/logistiek			10	
Bouw			9	
Houtbewerken			2	
Schoonmaak			3	
(mig-mag) lassen			2	
Schilderen			2	
Horeca			10	
Groenvoorziening			9	
Vervoer			3	
Electro			2	
Metaal			6	
Zorg			13	
Uiterlijke verzorging			1	
Anders			9	
Totaal			100	

Tabel 7 geeft een overzicht van de aantallen leerlingen en de wijze waarop zij zich hebben gespecialiseerd. Een groot deel van de leerlingen (45 procent) heeft zich zowel in stage als in het curriculum gespecialiseerd, 13 procent alleen in de stage en 5 procent alleen in het curriculum. Verder heeft 37 procent zich noch in stage, noch in het curriculum gespecialiseerd.

Tabel 7 specialisatie in stage en curriculum voor de uitgestroomde leerlingen (webbased monitor 2004-2005, n=873) in percentages

Specialisatie in curriculum	specialisatie in stage		Totaal %
	ja	nee	
Ja	45	5	50
Nee	13	37	50
Totaal n	58	42	100

2.2.3 Situatie na schoolverlaten: arbeid of doorleren

De situatie van de leerlingen na het schoolverlaten is één van de belangrijkste kengetallen van de monitoring van de uitstroom. Hoeveel leerlingen hebben werk, hoeveel volgen een verdere opleiding? De antwoordcategorieën zijn in de verschillende metingen verschillend geformuleerd, daarom is voor tabel 8a, 8b en 8c een herberekening gemaakt van de beschikbare cijfers uit de monitor van 2001-2002 en van Rotterdam om ze zo vergelijkbaar mogelijk te kunnen presenteren.

In tabel 8a is te zien dat het percentage leerlingen dat een opleiding volgt is toegenomen en het percentage dat uitstroomt naar arbeid is afgenomen ten opzichte van 2001-2002. Deze ontwikkeling zien we niet alleen bij de 39 scholen die de webbased monitor hebben ingevuld, maar ook in Amsterdam en Rotterdam.

Tabel 8a Overall beeld van uitstroom naar arbeid, leren en 'anders' in percentages

	Monitor 2001-2002 (n=1941)	Rotterdam* 2003-2004 (n=439)	Webbased monitor 2004- 2005 (n=826)	Amsterdam 2004-2005 (n=224)
Arbeid (regulier, met subsidie etc)	48	29	35	28
Leren (ROC, BBL, BOL, vmbo- leerwerktraject)	26	38	45	47
Toeleidingstraject	6	Niet gevraagd	5	7
Anders (thuis, werkloos, uit het oog verloren etc)	20	12	15	18
Totaal	100	100	100	100

* bij Rotterdam ontbreekt 21% leerlingen die naar een andere vorm van onderwijs zijn gegaan. Voor het merendeel betreft dit geen einduitstromers, maar leerlingen jonger dan 16 jaar die naar een andere school gaan. Hun bestemmingen zijn 'andere praktijkschool' (7%), 'vmbo-school' (5%), 'REC-school' (2%), 'andere opleiding in de regio' (2%), 'onderwijs buiten de regio ivm verhuizing' (6%).

In tabel 8b bekijken we welke typen opleidingen de uitgestroomde leerlingen volgen. Uit tabel 8b is op te maken dat met name het aantal leerlingen dat een BOL-opleiding aan het ROC volgt is toegenomen in vergelijking met 2001-2002.

Tabel 8b. Welke opleiding volgt de leerling? Gegevens in percentages

	Monitor 2001-2002 (n=1936)	Rotterdam 2003-2004 (n=439)	Webbased monitor 2004-2005 (n=826)	Amsterdam 2004-2005 (n=224)	
Geen opleiding (wat deze leerlingen wel doen is te zien in tabel 8c)	74	57	55	53	
vmbo leerwerktraject/vmbo LWOO	2	5	2	Nova flexzone 7	
alleen onderwijs: ROC educatie	3	'voorwerk' 10	10	40 Amsterdam maakt geen onderscheid tussen BBL en BOL	
werk/leren BBL landbouw	13	3	2		15
werk/leren BBL techniek			8		
werk/leren BBL economie			4		
werk/leren BBL gezondheidszorg			1		
werk/leren BBL gedrag & maatschappij			-		
alleen onderwijs BOL landbouw	8	25	1		18
alleen onderwijs BOL techniek			3		
alleen onderwijs BOL economie			6		
alleen onderwijs BOL gezondheidszorg			7		
alleen onderwijs BOL gedrag & maatschappij			1		

In tabel 8c gaan we nader in op de groep uitstromers die in tabel 8b bij de categorie 'geen opleiding' vermeld staan. Waar zijn zij terecht gekomen? Uit tabel 8a weten we al dat het percentage leerlingen dat is uitgestroomd naar een arbeidsplaats in absolute zin is afgenomen. Binnen de groep leerlingen die een arbeidsplaats heeft verworven is ook een verschuiving te zien. Als we kijken naar tabel 8c valt op dat het percentage leerlingen in een reguliere arbeidsplaats is afgenomen en dat er meer leerlingen terecht zijn gekomen in een arbeidsplaats met één of andere subsidievorm.

Tabel 8b. Situatie van de (oud) leerlingen die geen opleiding volgen na het verlaten van het praktijkonderwijs. Gegevens in percentages

	Monitor 2001-2002 (n=1472)	Rotterdam 2003-2004 (n=126)	Webbased monitor 2004-2005 (n=436)	Amsterdam 2004-2005 (n=118)
reguliere arbeidsplaats zonder subsidie	40	31	16	32
reguliere arbeidsplaats met REA/WAJONG	24	9	32	
gesubsidieerde arbeid WIW of ID banen			-	7 ("maatwerk")
gesubsidieerde arbeid Wet Sociale Werkvoorziening			28	17
toeleidings/trainingstraject (bv werkervaringstrajecten of reïntegratietrajecten)	8	2	9	7
thuis/werkloos	8	18*	6	onbekend
mag niet werken	-		1	-
Verhuisd	3	10	4	3
geen gegevens/contact bijgehouden	3		4	4
uit het oog verloren	4		-	onbekend
anders, namelijk	9	-	9**	11

* in deze categorie zitten de leerlingen die verblijven in een instelling voor delinquente jongeren, of in een psychiatrische inrichting, die thuis zijn vanwege zwangerschap/geboorte kind of om een andere reden thuis/werkloos zijn.

** in de categorie 'anders' zijn de volgende bestemmingen vermeld: dagbesteding (op zorgboerderij) (9x), stage (2x), traject via CWI, UWV, Kliq (9x), uitzendbureau (5x), begeleid wonen en werken (1x), gevangenis (1x), profvoetbal (1x), werk (3x), MEE (3x), naar andere school (2x), naar Turkije (1x), werkt thuis in eigen zaak (1x).

2.2.4 Beroeps- en bedrijfssectoren van de naar arbeid uitgestroomde leerlingen

In de monitor wordt onderscheid gemaakt naar het *beroep* dat de leerling is gaan uitoefenen en het *type bedrijf* waarin hij of zij dat doet. Dit onderscheid wordt expres gemaakt omdat beide vragen interessant zijn. Informatie over de beroepssector zegt iets over het type werkzaamheden/taken dat de leerling uitvoert en of dat aansluit bij de nadere specialisatie die hij/zij in de opleiding heeft gedaan. De vraag naar bedrijfssector geeft inzicht in de verschillende branches waar leerlingen terechtkomen. Deze informatie is van belang voor het aangaan en onderhouden van contacten met (branches van) werkgevers. De bedrijfssector waar een leerling terechtkomt hoeft overigens niets te zeggen over het beroep dat hij/zij uitoefent. Een leerling kan bijvoorbeeld schoonmaker zijn bij een drukkerij. De beroepssector is dan 'verzorgende en dienstverlenende beroepen' en de bedrijfssector 'industrie'.

In tabel 9a is te zien in welke beroepssector de leerlingen werkzaam zijn, dit zegt dus iets over het soort werkzaamheden dat ze uitvoeren. Landelijk zijn de beroepssectoren min of meer gelijk gebleven: het grootste deel van de leerlingen komt terecht in 'technische/bouwkundige/industrie beroepen', daarna gevolgd door de 'verzorgende en

dienstverlenende beroepen'. In Rotterdam worden vooral 'andere' en 'administratieve en verkoopberoepen' als beroepssector genoemd.

Jongens komen vooral terecht in de technische/bouwkundige en industriële beroepssectoren en meisjes vooral in administratieve/verkoopberoepen en verzorgende/dienstverlenende beroepen.

Dit beeld is vergelijkbaar met dat van de uitstroommonitor van 2001-2002.

Tabel 9a In welke beroepssector is de leerling werkzaam

	2001-2002 (n=926)	Rotterdam 2003-2004 (n=105)*	Webbased 2004-2005 (n=481)	Amsterdam
Techn/bouw/industrie beroepen	41	21	38	Geen gegevens bekend
Administratie/verkoopberoepen	15	24	12	
Agrarische beroepen	8	2	7	
Transportberoepen	4	3	Ontbreken in dataset	
Verzorgende/dienstverlenende beroepen (ook horeca)	20	24	24	
Anders	9	27	9	
Onbekend	2	-	9	
Totaal	100	100	100	

* In Rotterdam zijn andere categorieën gehanteerd, deze zijn zo goed mogelijk her-ingedeeld naar de hier gebruikte categorieën

In de Rotterdamse rapportage is ter aanvulling een omschrijving opgenomen van het type werkzaamheden van de oud-leerlingen die we hier ook ter illustratie vermelden. Taken van oud-leerlingen zijn onder meer: assembleren van fietsen, assisteren schilder, dakdek- en loodgieterswerkzaamheden, demonteren auto(onderdelen), elektrotechnische werkzaamheden, gereedschap slijpen en repareren, keukens installeren, inpakwerkzaamheden, op maat knippen vloerbedekking, werk in spoelkeuken, schoonmaken in verzorgingshuis of hotel, schoonhouden paden en wc's in dierentuin, fastfoodmedewerker, bedrijfskantine, koffie zetten en klanten helpen, haren wassen, kleding vouwen en neerleggen. Uit deze opsomming blijkt dat het moeilijk is om hier van een 'beroep' te spreken. Het is voor de invullers van de monitor dan ook niet eenvoudig om dat wat de oud-leerling doet in te delen in de gevraagde beroepssectoren.

Ter nadere specificatie van de beroepssector³ is nog gevraagd bij welke subsector in de industrie of in de administratieve/verkoopberoepen de leerlingen horen (tabel 9b en 9c). Binnen de industriële beroepen is de 'top drie' van beroepen niet veranderd ten opzichte van 2001-2002, met op 1, 2 en 3 respectievelijk bouwkundige beroepen, technische beroepen ongeacht specialisatie en metaalkundige beroepen. Het percentage leerlingen dat in de bouw terecht is gekomen is afgenomen. Er is daarentegen een stijging van de categorie 'technische beroepen niet eerder genoemd'.

3. Deze specificaties worden ook door het CBS nader onderscheiden

Tabel 9b In welke subsector (technische, bouwkundige) beroepen is de leerling werkzaam

	2001-2002 (n=368)	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=194)	Amsterdam
Technische beroepen (ongeacht specialisatie)	24	Geen gegevens bekend	22	Geen gegevens bekend
Bouwkundige beroepen	33		23	
Weg- en waterbouwkundige beroepen	6		7	
Metaalkundige beroepen	16		13	
Werktuigbouwkundige beroepen	4		2	
Elektrotechnische beroepen	2		3	
Procestechnische beroepen	8		7	
Technische beroepen niet eerder genoemd	5		12	
Geen	1		6	
Onbekend	1		3	
Totaal	100		100	

Binnen de subsector administratieve en verkoopberoepen blijken evenals in de vorige meting de verkoopberoepen de belangrijkste genoemde beroepen te zijn, hoewel deze categorie wel lager is dan in de vorige meting. Er is een toename van het percentage leerlingen in technisch commerciële beroepen, een afname van administratieve beroepen en een groot deel van de invullers van de enquête kan geen nadere beroepsaanduiding geven.

Tabel 9c In welke subsector (administratieve en verkoopberoepen) is leerling werkzaam?

	2001-2002 (n=125)	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=71)	Amsterdam
Administratieve beroepen	12	Geen gegevens bekend	6	Geen gegevens bekend
(Technisch) commerciële beroepen	2		9	
Verkoopberoepen	84		66	
Geen	2		14	
Onbekend	1		6	
Totaal	100			

Een overzicht van de bedrijfssectoren waar de oud-leerlingen van het praktijkonderwijs terecht komen staat in tabel 10a. Industrie en bouw zijn in 2004-2005 wederom de belangrijkste branches, in nagenoeg vergelijkbare percentages als in 2001-2002. Er zijn in vergelijking met schooljaar 2001-2002 minder leerlingen terechtgekomen bij de bedrijfssectoren 'reparatie consumptieartikelen en handel' en 'horeca'. Er zijn daarentegen iets meer leerlingen bij 'vervoer, opslag en communicatie' en 'milieudienstverlening/cultuur /recreatie en overige dienstverlening' gaan werken. Het percentage leerlingen waarvan de bedrijfssector 'onbekend' is, is echter ook aanzienlijk. Als er bij vragen naar beroeps/bedrijfssector 'onbekend' wordt ingevuld betekent dit waarschijnlijk dat dit type informatie niet door alle scholen wordt bijgehouden.

Tabel 10a In welke bedrijfssector is de leerling werkzaam?

	2001-2002 (n=884)	Rotterdam 2003-2004 n=87	Webbased 2004-2005 (n=416)	Amsterdam
Industrie	22	18	20	Geen gegevens bekend
Landbouw, jacht en bosbouw (visserij)	7	3	7	
Prod/distributie/handel elektriciteit stroom/water	1	-	3	
Bouwnijverheid	15	7	12	
Reparatie consumptieartikelen en handel	13	Detailhandel 28	5	
Horeca	11	17	7	
Vervoer, opslag, communicatie	5	3	7	
Verhuur/handel onroerend goed, zakelijke dienstverl	-	-	1	
Financiële instellingen	Niet gevraagd	-	1	
Openbaar bestuur, overheidsdiensten, soc verzekeringen	-	-	-	
Onderwijs	-	-	Niet gevraagd	
Gezondheids- en welzijnszorg	6	3	5	
Milieudienstverlening/cultuur/recreatie en overige dienstverlening	5	7	9	
Anders	15	13	10	
Onbekend	2	-	15	
Totaal	100	100	100	

* In Rotterdam is een andere branche-indeling gebruikt, deze is zo goed mogelijk her-ingedeeld naar de hier gebruikte categorieën

In de gedetailleerde tabel naar sub-sector (10b) is te zien dat ook hier een grote groep 'onbekend' is. De invullers van de uitstroommonitor hebben dan bij tabel 10a nog wel aangegeven dat de leerling in de industriële sector werkt, maar kunnen geen nadere aanduiding geven. De belangrijkste werkgevers in de industriële sector zijn de metaalindustrie en de voedingsindustrie. Het percentage leerlingen in de metaalindustrie is gedaald ten opzichte van 2001-2002 en dat geldt ook voor het percentage leerlingen in de houtindustrie. Het percentage leerlingen dat werkzaam is in de machine-industrie is toegenomen.

Tabel 10b In welke subbedrijfssector (industrie) is leerling werkzaam?

	2001-2002 (n=181)	Rotterdam	Webbased 2004-2005 (n=114)	Amsterdam
Voedingsindustrie	18	Deze vraag is niet gesteld in de Rotterdamse monitor	17	Geen gegevens bekend
Textielindustrie	6		4	
Lederindustrie	1		1	
Houtindustrie	12		4	
Papierindustrie	2		1	
Chemische industrie	3		1	
Rubber- en kunstmestindustrie	3		2	
Glas/aardewerk/cement/kalk/gipsindustrie	4		3	
Metaalindustrie	32		21	
Machine-industrie	4		13	
Transportindustrie	9		5	
Meubelindustrie	3		4	
Onbekend	5		25	
Totaal	100		100	

2.2.5 Samenhang tussen specialisatie in opleiding en beroep of studie

Als we terugkijken naar de richting waarin leerlingen zich gespecialiseerd hebben op school of tijdens de stage, blijkt er een sterke samenhang te zijn tussen de latere beroepssector en de gevolgde specialisatie in curriculum en/of stage.

Ter illustratie geven we in tabel 11 per specialisatie die de leerlingen in hun stage hebben gevolgd welk percentage terecht is gekomen in een bijpassende beroepssector. Uit de tabel is bijvoorbeeld af te lezen dat alle leerlingen die een specialisatie in de bouw hebben gevolgd ook in de bouw terecht zijn gekomen (100%). Van alle leerlingen die als specialisatie schoonmaak hebben gevolgd is 86 % in de verzorgende/dienstverlenende sector terechtgekomen.

De vetgedrukte cijfers geven de belangrijkste beroepssectoren aan per specialisatie.

Tabel 11 Beroepssector van leerlingen gerelateerd aan de gevolgde specialisatie, in percentages

Specialisatie in stage	Latere beroepssector				
	technisch/bouw/ industrie	administratief/ verkoop	agrarisch	verzorgend/ dienstverlenend	Anders/onbekend
Detailhandel (n=59)	9	53	0	22	16
Groothandel/magazijn/ logistiek (n=33)	36	3	0	42	19
Bouw (n=42)	100	0	0	0	-
Houtbewerken (n=4)	75	25	0	0	-
Schoonmaak (n=7)	0	0	0	86	14
Lassen (n=9)	89	0	11	0	-
Schilderen (n=8)	88	0	0	0	12
Horeca (n=27)	7	7	4	67	15
Groen (n=27)	4	4	52	11	29
Vervoer (n=11)	55	0	9	36	-
Electro (n=8)	100	0	0	0	-
Metaal (n=20)	90	5	0	0	5
Zorg (n=14)	0	7	0	71	22
Uiterlijke verzorging (n=3)	33	67	0	0	-

Ook bij de gekozen studierichting op het ROC (BBL of BOL) zien we een sterke samenhang met de in stage gevolgde specialisatie (tabel 12). Zo gaat bijvoorbeeld 88 procent van de leerlingen die zich in bouw gespecialiseerd heeft op het ROC een technische opleiding doen en stroomt 82 procent van de leerlingen die in het praktijkonderwijs al iets met zorg hebben gedaan op het ROC ook door naar een opleiding in de richting gezondheidszorg.

Tabel 12 Specialisatierichting van leerlingen naar studierichting op het ROC, in percentages*

Specialisatie in stage	Richting op ROC						
	ROC					BBL/BOL	BBL/BOL
	Educatie algemeen	BBL/BOL landbouw	BBL/BOL techniek	BBL/BOL economie	BBL/BOL gezondheidszorg	BBL/BOL gedrag en maatschappij	
Detailhandel (n=60)	23	-	-	65	-	-	
Groothandel/magazijn/logistiek (n=20)	55			40			
Bouw (n=18)	11		88				
Houtbewerken (n=5)			80	20			
Schoonmaak (n=2)	50				50		
Lassen (n=6)	16		83				
Schilderen (n=9)			100				
Horeca (n=28)	25			39	29		
Groen (n=13)	31	69					
Vervoer (n=8)	25		75				
Electro (n=6)			100				
Metaal (n=16)			88	12			
Zorg (n=55)	16				82		
uiterlijke verzorging (n=3)	33		66				

* door afrondingen komen de rijen niet altijd precies op 100% uit

2.2.6 Type dienstverband van naar arbeid uitgestroomde leerlingen

De laatste vraag van de uitstroommonitor betreft het soort dienstverband: heeft de leerling een vaste of een tijdelijke baan? In tabel 13 is af te lezen wat voor type dienstverband de leerlingen hebben. Opvallend is dat het merendeel van de leerlingen (75 procent) in 2004-2005 een tijdelijk contract kreeg aangeboden. In de meting van 2001-2002 hadden veel meer leerlingen een vast contract. Deze ontwikkeling is zorgelijk voor de oud-leerlingen van het praktijkonderwijs. Een tijdelijk contract levert een onzekere situatie op, omdat de kans bestaat dat het contract niet verlengd wordt. Het behouden van een baan is voor dit type leerlingen moeilijk en vergt extra aandacht (Koolman, 2005). In de Rotterdamse monitor is van de leerlingen met een reguliere arbeidsplaats bekend wat voor type contract zij hebben (niet in tabel 13 vermeld). Slechts vijf procent heeft een vast contract, de meerderheid heeft een halfjaarcontract, een kwart werkt in proeftijd en twee leerlingen werken op oproepbasis. Ook hieruit blijkt dat de contracten kortdurend van aard zijn, hetgeen de arbeidszekerheid van de leerlingen in de weg kan staan.

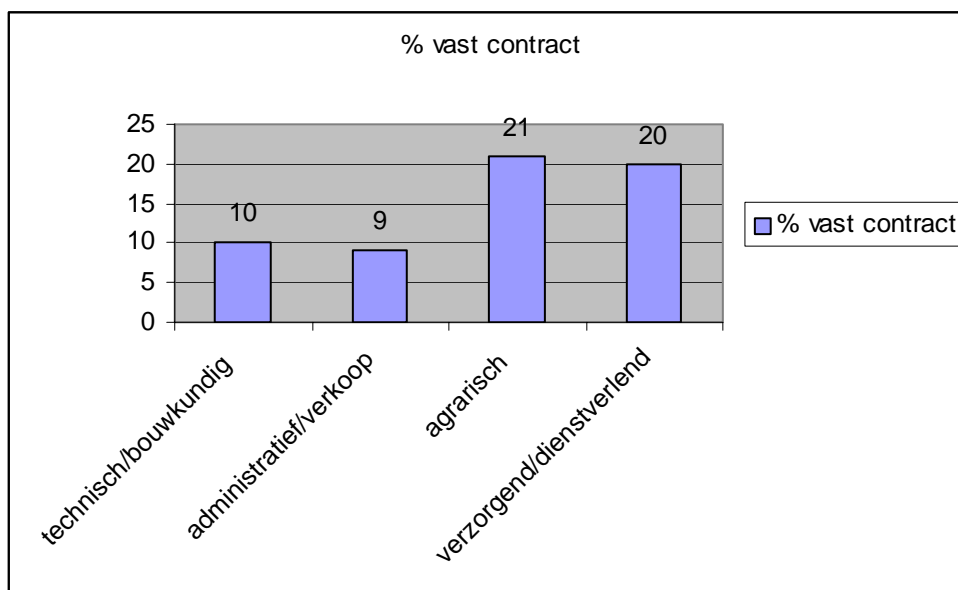
Tabel 13 Wat is de aard van het dienstverband?

	2001-2002 (n=929)	Rotterdam 2003-2004 (n=73)	Webbased 2004-2005 (n=379)	Amsterdam
Contract voor onbepaalde tijd (vast)	60	29	13	Geen gegevens bekend
Contract voor bepaalde tijd (tijdelijk)	21	60	75	
Uitzendkracht	1	0,1	2	
Onbekend	15	-	8	
Anders, nl	4	11*	2	
Totaal	100	100	100	

* stageplek in afwachting van beschikbare plaats sociale werkvoorziening

Nadere analyses naar tijdelijke en vaste contracten laten zien dat leerlingen in de agrarische en de verzorgende/dienstverlenende beroepen vaker een vast contract hebben dan leerlingen in de technische/bouwkundige en administratieve/verkoop beroepen (figuur 14).

Figuur 14: Percentages leerlingen met een vast contract naar beroepssector (n=296, gegevens Webbased monitor 2004-2005)

Uit de Rotterdamse monitor zijn ook gegevens bekend van de arbeidssituatie van de leerlingen een half jaar en een jaar na uitstroom (niet in tabel opgenomen). Als de Rotterdamse groep (n=40) een half jaar op de arbeidsmarkt is, hebben 35 leerlingen (88%) een contract voor bepaalde tijd (tijdelijk), 5 leerlingen (12%) voor onbepaalde tijd (vast). Een jaar later hebben 17 van deze 40 leerlingen (43%) nog steeds een contract voor bepaalde tijd, 22 (55%) hebben een contract voor onbepaalde tijd en 1 leerling heeft een uitzendcontract. Uit de Rotterdamse gegevens blijkt verder dat de jongeren hun werkgever wel trouw zijn: anderhalf jaar na schoolverlaten is nog 70 procent werkzaam bij hetzelfde bedrijf. Van degenen die niet meer werkzaam zijn, is het merendeel door de werkgever ontslagen, de rest heeft zelf ontslag genomen. Niet van ieder ontslag is de

reden bekend, genoemde redenen zijn 'niet functioneren door persoonlijke omstandigheden', 'onvoldoende werk', en 'anders. Uit het onderzoek van Ans Koolman (2005) blijkt dat werkgevers het belangrijk vinden dat de jongere groei doormaakt aangaande initiatiefrijk zijn, problemen kunnen oplossen, wisselend werk aankunnen, werkzelfstandigheid bezitten. Ook blijkt dat als zich bij deze jongeren problemen voordoen in de privé-sfeer (op financieel, sociaal-emotioneel of maatschappelijk gebied) die vaak een weerslag hebben op het functioneren in het bedrijf. Als een jongere hierdoor slecht functioneert kan het leiden tot ontslag, zoals door de genoemde ontslagredenen uit Rotterdam wordt bevestigd.

Hoofdstuk 3

Bevindingen

3.1. Conclusies uit de cijfers

Hoewel we voorzichtig moeten zijn met het trekken van conclusies omdat de gegevens niet representatief zijn voor het praktijkonderwijs, kunnen we toch enkele trends ontdekken in de uitstroomgegevens.

Meer uitstroom naar het ROC en minder uitstroom naar arbeid

Uit de cijfers blijkt dat het percentage leerlingen dat uitstroomt naar het ROC is gestegen en het percentage leerlingen dat uitstroomt naar arbeid is gedaald. Uit de gegevens van alle monitors (Rotterdam, de landelijke webbased versie en Amsterdam), blijkt dat een toenemend percentage leerlingen uitstroomt naar het ROC. Deze bevinding zou binnen het Praktijkonderwijs kunnen leiden tot discussie over de vraag of deze ontwikkeling is toe te juichen of juist niet. Uitstroom naar het ROC biedt in principe de mogelijkheid om een opleiding met arbeidsmarktkwalificatie te volgen, hetgeen een meerwaarde kan hebben, juist voor deze leerlingen. Dit argument wordt aangehaald door degenen die de verhoogde uitstroom naar het ROC toejuichen. Bovendien zouden ook de leerlingen en hun ouders veel waarde hechten aan de doorstroom naar het ROC. Aan de andere kant staan degenen die zorgen hebben over de toenemende uitstroom naar het ROC.

Leerlingen uit het Praktijkonderwijs hebben veel structuur en persoonlijke begeleiding nodig, hetgeen hen binnen het Praktijkonderwijs geboden wordt, terwijl dat in de veel grotere organisatie als een ROC vaak minder vanzelfsprekend is. Praktijkscholen blijken in toenemende mate afspraken te maken met ROC's over de opvang en begeleiding van doorstromende leerlingen om deze zorg te waarborgen. Deze voorzorgen maken de kans op het succesvol volgen van een opleiding op het ROC groter.

Bij enkele praktijkscholen bestaat de afspraak met het ROC dat leerlingen het eerste opleidingsjaar van het ROC volgen met begeleiding en binnen de vertrouwde omgeving van de praktijkschool. Het eerste jaar van het ROC is dan als het ware 'ingedaald' in het praktijkonderwijs. In Amsterdam bestaat ook een voorbeeld van de omgekeerde situatie. Leerlingen die na vier jaar praktijkonderwijs 'uitgekeken' zijn op hun praktijkschool kunnen bij het ROC van Amsterdam een 'pro-plus-jaar' volgen, een jaar extra praktijkonderwijs in een schoolgebouw met het bordje 'ROC' erop. Voor de leerlingen is dit een belangrijk verschil, het ROC heeft veel meer status dan het praktijkonderwijs.

Binnen arbeid meer gesubsidieerde arbeid

Binnen de groep leerlingen die arbeid verricht is een verschuiving waar te nemen. Vergeleken met 2001-2002 zijn er meer leerlingen die met één of andere subsidievorm aan het werk zijn. Een verklaring hiervoor kan zijn dat werkgevers beter de weg weten bij het aanvragen van subsidie, bijvoorbeeld doordat scholen de werkgevers hierop attent maken en er bij de arbeidsbemiddeling op wijzen dat er verschillende typen van subsidiëring voor deze leerlingen mogelijk zijn. Het kan echter ook zijn dat de leerlingen die nu uitstromen vaker in aanmerking komen voor subsidie vanwege persoonlijke kenmerken. Deze verklaring is niet te toetsten omdat er geen verdere gegevens over de leerlingen bekend zijn.

Samenhang tussen specialisatie en latere beroep of opleiding

Er is een grote mate van samenhang tussen de specialisatie die leerlingen op school (in het curriculum) of tijdens stage hebben gevolgd en de beroepssector waar ze aan het werk gaan of de studierichting waarin ze verder gaan leren. In het hele proces van arbeidstoeleiding streven de praktijkscholen ernaar om leerlingen op een plek te krijgen die bij hen past voor wat betreft interesses en capaciteiten. De stage dient als een oriënterende periode om te kijken of deze richting past bij de leerling en om kennis te maken met werkzaamheden uit de betreffende beroepssector. De gevonden samenhang tussen specialisatierichting en later beroep is een indicatie dat de leerlingen in het hele proces van arbeidstoeleiding (in curriculum en stage) passend worden voorbereid op het werken in de betreffende beroepssector.

Veel tijdelijke contracten

In de analyse van het type dienstverband is het opvallend dat de meerderheid van de leerlingen een tijdelijk dienstverband heeft. Zoals in hoofdstuk 2 al is aangegeven is deze ontwikkeling enigszins zorgelijk voor oud-leerlingen van het praktijkonderwijs. Het gaat immers om leerlingen die veel begeleiding nodig hebben en vaak ook hulp nodig hebben bij het verkrijgen van een baan. Als zij na afloop van hun halfjaarcontract geen contractverlenging krijgen staan ze voor de taak om een andere baan te vinden. Scholen kunnen dit gegeven op twee manieren meenemen in hun beleid ten aanzien van de (na)zorg voor de leerlingen. Ten eerste kunnen ze ervoor zorgen dat de leerlingen in het arbeidstoeleidingstraject competenties aanleren die hen helpen een baan te vinden. Het gaat dan om algemene competenties (op tijd komen, er verzorgd uitzien, beleefd zijn) die van belang zijn bij solliciteren. Ten tweede kunnen scholen ervoor zorgen dat er goede contacten bestaan met maatschappelijke instanties die als taak hebben deze jongeren op de arbeidsmarkt te begeleiden (Jobcoach, MEE, et cetera). Door het inrichten van een netwerk van betrokken instanties rondom de oud-leerlingen ontstaat een vangnet in het verlengde van de schoolse zorg, waar de jongeren op terug kunnen vallen.

3.2. Hoe nu verder met de monitoring

Het is de wens van de Vereniging LWP om de monitoring van de uitstroom de komende jaren te blijven uitvoeren. In ieder geval zal er nog dit jaar een meting voor het schooljaar 2005-2006 plaatsvinden.

Voordat de monitor opnieuw wordt uitgezet, zal eerst opnieuw worden bekeken of de monitor voldoet aan de wensen van de gebruikers: scholen, invullers, beleidmakers en de Vereniging LWP. Naar aanleiding van deze inventarisatie zal de monitor worden aangepast.

Inmiddels is al overleg gevoerd met de uitvoerders van de Rotterdamse monitor en met het Amsterdamse samenwerkingsverband dat uitstroomgegevens heeft verzameld. Verder zijn een aantal invullers van de monitor benaderd met enkele evaluatieve vragen over de monitor, zoals het gebruiksgemak, de relevantie van de gevraagde informatie, de beschikbaarheid in de schooladministratie van de gevraagde informatie et cetera. De Rotterdamse monitor krijgt veel waardering van de Rotterdamse scholen en van de Referentiegroep Praktijkonderwijs. Het ligt dan ook in de verwachting om de landelijke monitor grotendeels gelijk te maken aan de Rotterdamse monitor. Dit maakt het samenvoegen van gegevens ook makkelijker.

Mogelijk is de monitoring in de toekomst (vanaf 2008) nog eenvoudiger als het onderwijsnummer wordt ingevoerd in het praktijkonderwijs. Met het onderwijsnummer is in principe van iedere leerling de school- en arbeidsloopbaan te volgen.